

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Thesavrvs Sacrorvm Ritvvm, Sev Commentaria In Rvbricas Missalis, Et Breviarii Romani.

In quibus origo cuiusque Ritus, causae historicae, vel mysticae, ex
maiorum ingenio, Theoria, Praxis, obligatio, & exquisitus vsus, additis
opportune Decretis omnibus S. Rituum Congreg. quàm breuissimè
explicantur.

Gavanti, Bartolommeo

Venetiis, 1647

De Epistola, Graduali, Allel. Tractu, & Euangelio. 10.

urn:nbn:de:hbz:466:1-9500

De Epistola, Graduali, Alleluia, & Tractu,
ac de Euangelio. X.

Post ultimam Orationem dicitur K Epistola : qua finita, à ministris responde-
tur, I Deo gratias. Et similiter, quando leguntur plures Lectiones, post singulas
dicitur, Deo gratias, præterquam in fine quintæ Lectionis Danielis in Sabbatis
Quatuor temporum, n & in fine Lectionum Feria sexta in Parasceue, & Sabbati
sancti.

K Epistola. Sonat Epistola super mis-
sionem, seu super erogationem, quia lit-
tera, quæ mittuntur, habent aliquid supra
id, quod uia uoce nuntius refert; Ideo-
que Epistola uocantur.

Est igitur Epistola missa supra, siue vl-
tra testa mentum uetus, & Euangelium.
*Alcuin. de Diuinis Officijs. Auctores. Leg-
gendi Epistolam in Missa fuere Apostoli,
& habetur in Liturgia S. Petri; tum Suc-
cessores Apostolorum ex Can. 10. Apost.
Dion. de Ecclesiast. Hierarchy. cap. 3. Clem.
libr. 2. const. cap. 57. Alexander autem Pa-
pa, qui dicitur auctor ab Honor. in Gem-
ma cap. 88. fortasse decreto ritum stabili-
uit. Ante Anastasium Paulus tantum le-
gebatur ex Demochare, tom. 4. capit. 15.
deinde uero non solum Pauli legebantur
Epistola, Vualaf. Strabo capit. 22. sed
etiam aliorum Apostolorum & Prophe-
tarum, quod clare asserit S. Iustin. Apol.
2.*

Porro per totum anni curriculum ex
Prophetis & Apostolis collegit, & ordi-
nauit Epistolas, & Lectiones S. Hier. in
libr. qui dicitur *Lectionarius*, uel *Comes*
S. Hier. ut docet *Berno capit. 1. Damaso*
approbante, ex *Radulpho prop. 23. eo fi-
ne, ut per lectionem præparemur ad my-
steria, ex Cabasila cap. 22.*

Et in Lectionibus quidem ueteris te-
stamenti initium esse solet: *In diebus illis:*
finis autem: *ait Dominus omnipotens:*
quia in libris illis hæc sæpe sunt in usu, ti-
tulus etiam Sapietia communis est Le-
ctioni Prouerbiorum, Canticorum, &
Ecclesiastici; quia hi libri dicuntur Sa-
pientiales, ex SS. Patrum antiquo usu, &
ritu. In Epistolis uero Pauli eadem de
causa fit initium ab ea uoce: *Fratres;* &

finis est: *in Christo Iesu Domino nostro.*
In alijs item Apostolicis Epistolis ob ea-
dem causam utimur initio uoce illa *Car-
rissimi.* uisitata à Petro, & Io. in suis Epist.
Durand. lib. 4. cap. 16.

Certe in Dominicis Epistola solet esse
de nouo Testamento, quia Dominicus
dies Resurrectionem Domini, & tem-
pus gratiæ repræsentat. *Durand. libr. 2. de
rit. cap. 18.*

Sed, cur ante Euangelium legitur cum
sit minoris dignitatis? Primo quia desi-
gnat officium Ioannis Baptistæ, *Rupert.
lib. 1. cap. 32.* qui fuit utriusque testamen-
ti, quorum sunt Epistola. *Innoc. III. libr.
2. cap. 29.* Deinde ex *Alcuin.* mos fuit
Apostolorum, ut bini ante Dominum
irent *Luc. 10.* Tertio ex *Vualaf. loco ci-
tat.* ut animus audientium à minoribus
ad maiora sentienda proficiat, & grada-
tim ab imis ad summa conscendat. alias
duas causas lege apud *Durand. loco cita-
to,* quæ minus mihi placent.

I Deo gratias. *Burchard.* Augustini sæ-
culo consueuerunt dicere Monachi, cum
hominibus occurrerent: *Deo gratias:*
quod ipse scribit *August. ad Psalm. 132.*
adeo erat tunc in Missa & Officio uisita-
tum. gratias autem agimus Deo quod do-
ctrinæ suæ panem nobis frangere digna-
tur, ex *Rupert. libr. 1. de Diuin. Offic. cap.
14.* si Pauli erat Epistola, dicebatur in fine
Pax tecum. ex *Aug. Epist. 163.*

In fine quintæ lectionis. Omittitur
responsio Ministri, ne interrumpatur
textus, & sensus, ut ibidem legenti patet.

Et in fine lectionum, &c. Sunt hi dies
luctus, in quibus abstinemus etiam à Glo-
ria Patri, &c. & similibus loquendi mo-
dis festiuioribus.

a Post

2 Post Epistolam dicitur Graduale, quod semper dicitur p̄ praterquam Tempore Paschali, cuius loco tunc dicuntur duo Versus, ut habetur in rubrica, in Sabbato in Albis.

o Graduale. Seu Gradale: Rabanus li. 1. cap. 33. eo quod cantabatur in inferiori gradu. Ordo Rom. vel iuxta gradus pulpiti, in quo legebatur Euangelium; Raban. ibidem; vel quia cantabatur, dum Diaconus ascenderet gradus pulpiti Euangelici ex Vualafid. cap. 22. & Rhenano ad Tertul. de cer. Milit. vel in gradibus Altaris: Durand. li. 4. c. 19. Cantari autem cepit auctore Cælestino primo ex Sigeber. An. Domini 426. & Ruper. libr. 2. de Diuin. Offic. c. 24. Ambrosius composuit ex Rad. prop. 23. Gelasius & Gregorius item ex Durand. loco citato. appellantur in Anti-

phonario Gregor. Responsoria.

p Praterquam tempore Paschali. Quia: ex Rup. lib. 1. cap. 34. Graduale lamentum indicat, & laborem, quæ non congruunt cum tempore summæ lætitiæ Paschalis. Summa vero fuit lætitiæ post recuperatum Thomam in Dominica in Albis, in cuius Sabbato ideo cessat Gradualia. eorum autem loco dicuntur duo Versus, qui nihil sinistrum, aut triste sonant. Innocen. loco citato capit. 33. quod si infra Oct. Pasch. Graduale dicitur, id fit propter recenter baptizatos, Ruper. libr. 8. cap. 1.

3 Post Graduale, dicuntur q̄ duo Alleluia, deinde Versus &, post Versum, unum Alleluia. Tempore Paschali, quando non dicitur Graduale, dicitur aliud Alleluia, post secundum Versum: & quando dicitur 1. Sequentia, non dicitur post ultimum Versum, sed post Sequentiam.

q̄ Duo Alleluia. Vsurpatur Alleluia in Liturgia S. Petri hoc loco. Post lætitudinem lætitiæ sequitur, Ruper. libr. 1. cap. 35. & peregrina vox est, ut idem ait, ad exprimendum peregrinum gaudium, quod in Cælesti Hierusalem nos manet. est enim vox hebræa, quæ significat, Laudate Dominum, Aug. in Psal. 118. cum plenitudine tamen gaudij & exultationis, auctore S. Thoma post Glos. in capit. 19. Apoc. vnde & in diebus mæroris omittitur. S. Germanus in Theoria explicat, Al, id est venit; el, Deus, via, laudate. Alias refert significationes Durand. lib. 4. cap. 20. Primam ex Augustino. Saluum me fac Domine. Secundam ex Hieronymo, Cantate laudem Domino. Tertiam ex Gregorio, Pater, Filius, & Spiritus Sanctus; sed est S. Germani loco citato: vel lux, vita, salus. Quartam ex Petro Antistodor. Altissimus leuatus est in Cruce, lugebant Apostoli, iam surrexit. In aliam linguam transferri non debet, sicut nec, Amen, propter sanctiorem auctoritatem Isidor. libr. 1. de Diuin. Offic. capit. 13. nam de Hierosolymitana Ecclesia translata fuit ad Roma-

nam à Sancto Hieronymo iussu Damasi, ut docet S. Gregorius libr. 7. Epist. 63. qui & eadem vocem restituit ex Ruper. lib. 1. cap. 35. non simpliciter, sed instituit, ut caneretur etiam extra tēpus Paschale, ut explicat Baron. ex August. in Psalm. 116. cum scribit de Damaso An. 384. quod enim erat in vsu Hierosolymis ante Damasum, & Damasus Romæ ordinauerat; fortasse deinde omissum fuerat vsque ad tempora Gregorij; & sicuti, Kyrie, vox græca, ita & Alleluia, vox hebræa, à latinis vsurpantur; ut omnis lingua in Missa confiteatur, quia Iesus Christus in gloria est Dei Patris, Innoc. III. libr. 1. cap. 33.

Quod autem dicendum sit in Missa post Graduale, seu Epistolam, habetur in Ordine Romano: & geminatur ob geminam quam expectamus glorificationem animæ, & corporis. Additur versus, & alterum Alleluia quasi intermixtum sit Graduale, tum lætitudinem, tum lætitiæ, ne deficiamus in hac vita ærumnarum plena; Durand. loco citato. Quod dicitur de Sequentia, & Alleluia in hac rubrica; habet Burcard.

chard. vt vltimum locum prope Euangelium impleat *Alleluia*.

1 *Sequentia* Diximus supra 1. part. tit. 5. vocari iubilationem ab Ordine Romano & cur dicta sit *Sequentia*, docuimus *ibidem*. Primum earum Auctorem ferunt fuisse Abbatem Nogerum Sancti Galli, & Nicolaum Papam eas approbasse. *Radulph. propof. 23.* Eas etiam fuisse in vsu Romano tradit *Vualaf. Strabo cap. 22.* Verum SS. Ambrosio & Augustino adscriptas fuisse aliquas *Sequentias* scribit *Duran. libr. 2. cap. 22.* Pulchre igitur iungitur *Sequentia* cum vocibus, *Alleluia*, ad explicandam Paradisi lætitiā ineffa-

bilem in solemnioribus Festis, puta, in Paschate, & Pentecoste; cuius *Sequentie*, *Veni Sancte Spiritus*, & *emitte calitus*, &c. Auctor esse perhibetur Robertus Franciæ Rex, apud *Trithemium*, & *Durand. lib. 4. capit. 22. circa An. 1003.* vel *Hermannus Contractus*, ex *Ligno vite libr. 5. capit. 70.* In Festo Corporis Christi Auctor est *Sequentia* S. Thomas Aquinas, quem tamen tribuit S. Bonaventuræ *10. Rioche lib. 4. compend. temporum capit. 71. col. 3.* sed primum puto verius. De *Sequentia* Paschatis mentionem subobscuram facit auctor *Gemma anim. libr. 3. cap. 135.*

4 *A Septuagesima vsque ad Sabbatum sanctum non dicitur, Alleluia, neque dicitur in Missis de Feria in Aduentu, Quatuor temporibus, & Vigilijs quæ ieiunantur, exceptis Vigilia Natiuitatis Domini, & si venerit in Dominica, & uigilia Pasche, & Pentecostes, ac Quatuor temporibus Pentecostes. Nec dicitur in Festo x SS. Innocentum, y nisi venerit in Dominica.*

1 *Non dicitur.* Leo IX. de *conf. dist. 1. hi duo.* & *Concil. Tolet. 14. can. 10.* prohibent in *Quadragesima* dici. Vox enim tantæ lætitiæ audienda non est in diebus mœroris, & tristitiæ, cuiusmodi sunt à *Septuagesimæ* ad *Sabbatum Sanctum*; tum *Feriæ Aduentu*, & *Quatuor Tëporum*, tum *Vigiliæ*, quæ ieiunantur. *Alcuin. de Diuin. Offic. capit. de Septuagesima.* idem affirmat de *vigilijs cap. de fer. 6. in Parasceue.* Stillicidium est enim, *Alleluia*, gaudij cœlestis, *Rup. lib. 1. cap. 35.*

1 *Si venerit in Dominica.* *Burchard.* quam nullo tempore ieiunare, sed semper festiuam esse, *Dominicæ Resurrectionis* auctoritas cogit. *Alcuin. loco citato de*

feria sexta.

u *Vigilia Pasche*, &c. *Burchard.* idem docet in duabus *Vigilijs prædictis.* In his autem solēnioribus diebus, licet ieiunemus, lætitiæ tamen plena sunt omnia in *Diuinis Officijs celebrandis.*

x *Sanctorum Innocentum.* *Burchard.* propter plorationem *Rachel*, quæ in figura præcessit *Matris nostræ Sanctæ Ecclesiæ*; aut quia tempus erat, quo tunc ad *Inferni claustra* descendebant passi. *Alcuin. cap. Officium, Vir erat in terra.*

y *Nisi venerit in Dominica.* Quæ regina est dierum ob *Domini Resurrectionem*, ex *Ignatio supra citato*, & *Alcuin. supra de fer. 6.*

5 *A Septuagesima vsque ad Pascha eius loco dicitur, z Tractus, qui Tractus prædicto tempore in aliquibus Ferijs non dicitur, vt suis locis ponitur, a nec dicitur in Ferijs à Septuagesima vsque ad Quadragesimam, quando repetitur Missa Dominica.*

z *Tractus.* De eo in *Ordine Romano.* *Tractus* autem, hoc est, luctus, ex eodem *Ordine Romano de Septuagesima*, à trahendo dictus est, qui tractim cantatur, *Alcuin. de Sept.* & veluti tractæ voces lugubres gemitibus & suspirijs admixtæ

sunt, *Azor. lib. 10. cap. 36. quæst. 8.* auctor *Tractuum*, vel *Cælestin. Berno. de Offic. Missæ. cap. 25.* vel *Gelasius, Ruper. libr. 2. de Diuin. Offic. capit. 21.* vel *Telesphorus. Durand. lib. 4. cap. 21.* vel hi omnes perfecere.

Humi-

Humilitatis vero tempore dici solet, & sepe in causa humilitatis ponitur, *Amalar. libr. 2. capit. 3.* unde a Septuagesima ad Pascha locum habet Tractus, quia tunc mortem, quae intrauit in mundum per inuidiam Diaboli; lugemus, *Rupert. lib. 5. cap. 12.* vel miseriam vitae praesentis, *In-*

noc. III. lib. 2. cap. 32.

a *Nec dicitur.* 15 certe diebus cantatur Tractus, quibus frequentior est populus, ut ad luctum excitetur, nempe Dominicis diebus, & in Quadragesima Ferijs secundis, quartis, & textis. *Durand. libr. 4. cap. 21.*

6 *Dicitur Graduali, seu Alleluia, seu Tractu,* b *dicitur Euangelium.* c *Et in principio Euangelij dicitur, Dominus vobiscum. Respondetur: Et cum spiritu tuo.* d *deinde Sequentia sancti Euangelij secundum N Respondetur, e Gloria tibi Domine.* f *In fine Euangelij a ministro respondetur, Laus tibi Christe, quod etiam dicitur in fine illius partis Passionis, quae legitur in tono Euangelij, g praterquam in Parasceue. Postea si dicendum est, dicitur, Credo.*

b *Dicitur Euangelium.* Vox Graeca, quae latinitate donata sonat, bonum nuncium. *Isidor. libro 1. cap. 11.* accipitur hic pro textu historiae Evangelicae, quem Apostoli in Missa legebant; quod *Schulting. part. 1. cap. 19.* ex eo Pauli deducit, quod de Luca ait: cuius laus est in Euangelio per omnes Ecclesias. Successores Apostolorum legi currunt in Missa, ut testantur *Liturgia omnes; & Strabo capit. 22.* Alexander Papa firmavit usum decreto, *Radulph. propof. 23. & Gemma libr. 1. cap. 88.* Est autem Euangelium principale omnium quae dicuntur in Missa. Sicut enim caput corporis praeminet, & illi reliqua consentiunt; ita Euangelium se habet cum toto Missae Officio, *Ruper. lib. 1. cap. 37.* Verbum verbi est, Sermo sermonis, & Sapientia Sapientiae, *Innocen. III. libro 2. cap. 47.* Euangelium per annum Hieron. composuit ex *Gemma libr. 1. cap. 87.* certas enim stas Lectiones Evangelicas legi, testatur *August. Prol. in epist. Ioan. 1.*

c *Et in principio Euangelij.* Ita Ordo Romanus; ut populus, ait, silentium praebat, attentus & beneuolus fiat; quod ostendit ille per ea verba: *Et cum spiritu tuo.* quod notat *Rupert. lib. 1. cap. 6.* Nam & Apostoli salutabant primum dicentes: *Pax huic domui.* *Gemma libro 1. capit. 23.*

d *Deinde Sequentia, &c. Ex Ordine*

Romano, quo docilis etiam fiat idem populus, *Ruper. loco citato.* Sequentia vero hoc loco est numeri pluralis, id est, ea quae sequuntur in Textu Evangelicae. *Durand. lib. quarto cap. 24.*

e *Gloria tibi Domine.* *Chrysostom. in Liturgia.* Dicat qui promptior non est, ut cum fructu capiat verba Euangelij, *Gloria tibi Domine,* ita *Amalar. libr. 3. cap. 18.* vel, qui capiunt, glorificent Dominum, qui mittit Verbum salutis, ut dicitur *Act. 11. Ruper. libr. 1. cap. 36.* Vel sapientiam & sermonem Dei hunc esse omnes nos credentes, clamemus; *Gloria tibi Domine.* ita explicat *S. German. in Theoria rerum Ecclesiasticarum.*

Ante Textum Euangelij praemittitur: *In illo tempore:* praeterquam, quando est initium Euangelij, vel in primis verbis Textus describitur tempus proprium illius narrationis; ut: *Anno quintodecimo; Elisabeth impletum est, &c.*

f *In fine Euangelij* refert *Durand. libr. 4. cap. 24.* varios ritus quidam dicebant, *Amen,* hoc est, verum, vel fiat. Alij, *Deo gratias.* Alij, *Benedictus qui venit in nomine Domini.* Nos Christum laudamus. de quo narratum est in Euangelio: sed verba non sunt antiquiora *Burchardo,* qui ea refert, ante eum nemo.

g *Praeterquam in Parasceue.* Quae Christo fuit dies impropria, non laudis.

De Symbolo. XI.

h *Symbolum dicitur i post Euangelium l in omnibus Dominicis per annum, etiamsi in illis fiat de Festo, in quo alias non diceretur, vel Dominica vacet.*

m In